
**ЕКОНОМІКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ
 ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

УДК 006.063 : 631.147 (73)

**ВИРОБНИЦТВО ТА СЕРТИФІКАЦІЯ
 ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ: ДОСВІД
 США ©**

Г.М. КАЛЕТНИК,
*доктор економічних наук, професор,
 академік НААН України, президент
 ННБК "Всеукраїнський науково-
 навчальний консорціум",*

Н.В. ПРИШЛЯК,
*кандидат економічних наук,
 старший викладач кафедри
 адміністративного менеджменту
 та альтернативних джерел енергії,
 Вінницький національний
 аграрний університет
 (м. Вінниця)*

У статті проаналізовано сучасний стан виробництва органічної продукції у США, досліджено історичні аспекти переходу на органічне виробництво. Визначено переваги виробництва та споживання органічної продукції для навколишнього середовища та здоров'я населення. Охарактеризовано особливості органічної сертифікації відповідно до вимог Департаменту сільського господарства США. Узагальнено перелік матеріалів, що дозволені до застосування при виробництві органічної продукції, зокрема, дозволеного та забороненого насіння, саджанців, добрив при вирощуванні органічної продукції; охарактеризовано дозволені заходи боротьби з бур'янами, контролю за шкідниками та контролю захворювань при виробництві органічної продукції. Визначено перелік підприємств в Україні, що пройшли сертифікацію для виробництва органічної продукції відповідно до вимог Департаменту сільського господарства США та види продукції, які вони виробляють. Визначено перешкоди на шляху до переходу на органічне сільськогосподарське виробництво та адаптації вітчизняних виробників органічної продукції до вимог США.

Ключові слова: органічне виробництво, сертифікація, акредитовані агенти, перехідний період, "USDA organic".

Рис. 4. Табл. 1. Літ. 10.

Постановка проблеми. Нині у світі ведеться дискусія щодо того, чи зможе органічне виробництво забезпечити попит постійно зростаючого населення світу на продукти харчування, чи задля боротьби з проблемою голодуючого населення, частка якого становить близько 15 % (понад 1 мільярд осіб), необхідно

© Г.М. КАЛЕТНИК, Н.В. ПРИШЛЯК, 2017

використовувати інтенсивні технології ведення сільського господарства. Багато вчених притримуються думки, що методи зеленої революції, зокрема, високоврожайні сорти рослин, високопродуктивні породи тварини, механізований обробіток ґрунту, синтетичні добрива, біоциди, а в деяких країнах й трансгенні культури, мають важливе значення для того, щоб виробляти у достатній кількості продукти харчування для постійно зростаючого населення [2, 4]. У той же час результати досліджень вчених свідчать, що органічні методи виробництва продуктів харчування можуть відігравати важливе значення у забезпеченні продуктами харчування нинішнє і майбутнє населення на наявних сільськогосподарських угіддях, а також зберегти родючість ґрунтів [1].

З 1940-х років у США почались перші спроби “нехімічного” виробництва продукції сільського господарства. До 1970-х рр., загострення занепокоєння щодо стану навколишнього середовища та зростання попиту споживачів сприяли розвитку органічної промисловості. Однак на той час не існувало жодних стандартів чи регулюючих документів щодо органічного ведення сільського господарства. Перші програми щодо сертифікації були децентралізованими та різнилися в залежності від сертифікуючого агента та регіону. У 1990 році Конгрес прийняв Закон “Про органічне виробництво продукції” і зобов’язав Департамент сільського господарства США розробити національний стандарт для виробництва органічної продукції. У 2000 році була сформована Національна органічна програма задля адміністрування та забезпечення нормативно-правової бази виробництва органічної продукції. Після декількох років роботи остаточні правила були написані і прийняті восени 2002 року. Починаючи з 2009 року Національна органічна програма реалізувала міжнародну угоду органічної еквівалентності з Канадою. У 2012 році був укладений договір з Європейським союзом, а в 2014 році з Японією та Кореєю. Ці угоди надають можливість доступу до нових ринків, зберігаючи при цьому органічну цілісність виробленої продукції. Україна має родючі ґрунти та сприятливі кліматичні умови для розвитку виробництва конкурентоспроможної на зовнішньому та внутрішньому ринках органічної продукції. Глибше розуміння особливостей органічної сертифікації у США та перехід органічного виробництва України на задоволення вимог якості та стандартів Департаменту сільського господарства США сприятимуть збільшенню можливостей виходу на нові ринки та покращенню екологічного та економічного стану у державі. Недостатня поінформованість виробників щодо вимог органічного ринку та актуальність розвитку ринку органічної продукції в Україні зумовили вибір даної тематики дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми виробництва органічної продукції активно досліджуються та дискутуються вітчизняними та зарубіжними науковцями, зокрема, Г. Калетніком [9. 10. 11], О. Прутською [12.13], В. Потапенко, Л. Сокол, С. Badgley [1], N. Borlaug [2], Н. Willer, J. Lernoud, Paul Kristiansen [7], Acram Tajji [7], John Reganold [7] та іншими. Однак глибшого дослідження потребує вивчення механізму сертифікації органічної продукції у США задля орієнтації ринку органічної продукції в Україні на міжнародний рівень стандартів та якості.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження ринку органічної продукції у США, а також аналіз процесу сертифікації виробників органічної продукції відповідно до вимог Департаменту сільського господарства США.

Виклад основного матеріалу дослідження. Органічне сільське господарство упродовж останнього десятиліття набуває усе більшої популярності у США та в даний час складає 3% від загального обсягу продажу продуктів харчування в країні. В основному це пов'язано з посиленням занепокоєння споживачів щодо впливу пестицидів і хімічних добрив на здоров'я людини. Проте забруднення навколишнього середовища унаслідок використання сучасних методів ведення сільського господарства, складовою яких є зростання викидів парникових газів та забруднення водойм, також призвели до загострення занепокоєння споживачів та зростання попиту на органічну продукцію.

Органічні продукти зазвичай продаються споживачам за більш високими цінами, ніж звичайні продукти. Споживачі готові платити вищу ціну, оскільки вони очікують, що органічні продукти будуть виготовлятися, зберігатися та реалізовуватися відповідно до органічних стандартів. Органічні логотипи відіграють важливу роль у процесі інформування споживача про те, що продукт є органічним.

Органічне сільське господарство є екологічно чистим та характеризується сталістю виробництва продукції. Різні мотиви можуть спонукати фермерів до органічних методів обробки землі та органічного виробництва продукції. Деякі виробники можуть мати сильні етичні переконання, які підвищують їх прагнення до організації органічного виробництва. Окрім ідеологічних і етичних мотивацій, економічні міркування, зазвичай, відіграють найважливішу роль у прийнятті виробником продукції рішення щодо переходу на органічне сільське господарство [8]. Дослідження показують, що органічні методи ведення сільського господарства сприяють поліпшенню якості води, заощадженню енергоресурсів, збільшенню біорізноманіття, покращенню якості ґрунту.

У 2015 році у США 12 818 сільськогосподарських підприємств мали можливість реалізовувати сертифіковану продукцію зі штампом “USDA organic”. У 2015 році сертифіковані органічні ферми займали площу 1,78 мільйона гектарів, що на 20% більше, ніж у 2014 році [3].

У 2015 році загальна сума від реалізації органічної продукції становила 6,2 млрд дол США, з них 3,5 млрд надійшло від реалізації органічної продукції рослинництва, 2,7 млрд дол США було отримано від реалізації органічної продукції тваринництва і птахівництва. Протягом 2016 року ще 61100 гектарів землі, що були задіяні у виробництві сільськогосподарської продукції, знаходились на стадії переходу до виробництва органічної продукції [3].

У США створена й успішно функціонує відповідна інфраструктура сертифікації, маркетингу та реалізації органічних продуктів [9, 10]. Перший пункт реалізації органічної сільськогосподарської продукції зазвичай знаходиться у радіусі 160 кілометрів від місця виробництва. У той же час 71% фермерів, що займаються виробництвом органічної продукції, реалізують її для споживачів через оптові канали збуту. У 2015 році у США найбільша частка органічної продукції припадала на яблука, салат-латук, виноград, шпинат, полуницю (рис. 1).

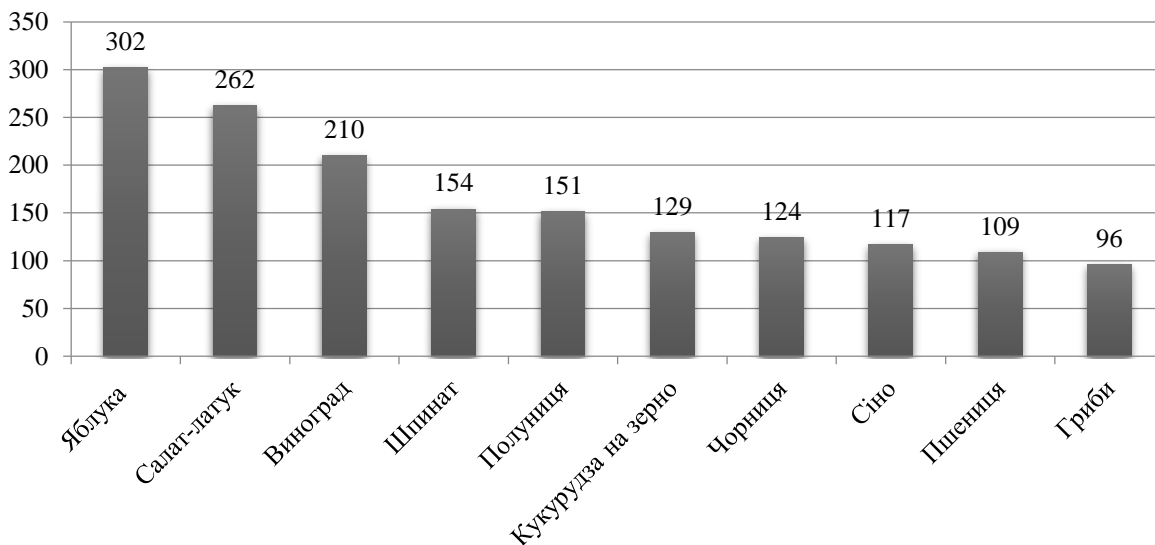

Рис. 1. Культури, частка яких становила найбільший обсяг у виробництві органічної продукції у США, млн дол США

Джерело: сформовано за даними Certified Organic Survey 2015 Summary [3]

Органічне сільське господарство є швидко зростаючим сектором у сільському господарстві США, що сприяє створенню нових робочих місць і стимулюванню економічного зростання і можливостей усього населення, що займається веденням сільського господарства. Нині у США функціонує більше 22 тис. сертифікованих органічних ферм і підприємств, і ця кількість продовжує зростати, оскільки споживчий попит на органічну продукцію зростає [3].

У США органічною вважається продукція, яка була вирощена за дотримання певних вимог, пройшла сертифікацію та містить маркування “USDA organic”. Отримання сертифікату “USDA organic” має ряд переваг для виробників, зокрема, наявність сертифікату допомагає виробникам отримати більш високі ціни на свою продукцію; надає доступ до додаткового фінансування, технічної допомоги, швидкозростаючих місцевих, регіональних та міжнародних ринків; сприяє розвитку місцевої економіки; сприяє створенню додаткових можливостей просування продукції на ринок.

Органічна сертифікація дозволяє виробникам продукції продавати, маркувати і представляти свою продукцію як органічну. Маркування “USDA organic” надає споживачам гарантію, що дана продукція відповідає заявленим вимогам та стандартам органічної продукції. Департамент сільського господарства США (далі USDA) захищає вибір споживачів та гарантує органічність продукції, яка містить необхідне маркування.

Будь-яка дія виробника, що порушує правила USDA щодо виробництва органічної продукції, піддається примусовим діям, які можуть включати фінансові санкції або призупинення чи анулювання їхнього органічного сертифікату.

Органічна акредитація уповноважує приватні, іноземні або державні організації проводити сертифікацію господарств або переробних потужностей. Агенти, що проводять сертифікацію, акредитовані USDA і несуть відповідальність за те, щоб продукти з маркуванням “USDA organic” відповідали необхідним органічним стандартам.

Майже 80 агентів в даний час уповноважені засвідчувати відповідність ферм і підприємств до вимог органічних правил USDA. Більшість агентів, що акредитовані USDA, мають право засвідчувати виробництво органічної продукції в будь-якій країні світу. Підприємства з вирощування і виробництва продукції можуть звернутись до будь-якого агента, акредитованого Департаментом сільського господарства США.

Для того, щоб допомогти виробнику знайти агента для сертифікації, була створена база даних INTEGRITY, яка має функцію локації сертифікуючих агентів. Дані у базі регулярно оновлюються Національною органічною програмою та її акредитуючими агентами. Ця база даних містить найбільш точну інформацію про акредитованих сертифікуючих агентів.

У процесі органічної сертифікації акредитований агент визначає, чи дотримується ферма або переробне підприємство всіх правил Департаменту сільського господарства США щодо органічності продукції. Ці правила описують конкретні стандарти, яких необхідно дотримуватись задля можливості маркувати свою продукцію як органічну та розміщувати знак “USDA organic” на продуктах харчування, кормах чи іншій продукції.

Згідно з правилами Департаменту сільського господарства США визнають чотири категорії органічних продуктів:

- Продукція рослинництва: рослини, що вирощуються для подальшого використання у харчових цілях, у якості корму для худоби, волокон, або використання у якості добрив.

- Продукція тваринництва: м'ясо тварин, яке можна використовувати для приготування їжі або для подальшої переробки на продукти харчування або корм.

- Продукція переробки: продукти, які були оброблені і упаковані (наприклад, нарізана морква) або комбіновані (наприклад, суп).

- Дикорослі культури: рослини, ріст яких відбувається без втручання людини.

Сертифікуючі агенти несуть відповідальність за перевірку відповідності сертифікованої продукції всім органічним стандартам. Є п'ять основних кроків до органічної сертифікації:

1. Підприємство розпочинає застосовувати органічні методи виробництва продукції, обирає акредитованого агента, та подає заяву на сертифікацію і сплачує вартість послуг.

2. Агент розглядає заяву, щоб переконатися, що практика виробництва продукції відповідає вимогам Департаменту сільського господарства США.

3. Інспектор проводить інспекцію на місці виробництва продукції заявника.

4. Агент, що проводить сертифікацію, розглядає заяву і звіт інспектора, щоб визначити, чи заявник дотримується вимог щодо виробництва органічної продукції.

5. Акредитований агент видає сертифікат, що підтверджує органічність виготовленої продукції.

Для підтримки органічної сертифікації, сертифіковане підприємство повинно проходити через процес щорічного огляду та інспекції.

Фактичні витрати по сертифікації широко варіюються в залежності від сертифікуючого агента, а також розміру, типу і складності операцій на підприємстві. Витрати по сертифікації можуть варіюватися від декількох сотень до декількох тисяч доларів.

Після того, як виробник пройшов сертифікацію, Програма часткового відшкодування витрат Міністерства сільського господарства США може відшкодувати до 75 відсотків витрат на сертифікацію.

Також існує перехідний період, перш ніж підприємство зможе розпочати реалізацію продукції з сертифікатом “USDA organic”. У ґрунт, на якому вирощується органічна продукція не повинні протягом останніх трьох років вноситись засоби, що є забороненими при вирощуванні органічної продукції. Поки не буде досягнуто повного 36-місячного перехідного періоду та не буде дотримано всіх вимог, виробники не можуть продавати, маркувати, або будь-яким іншим чином презентувати свою продукцію як органічну, що має сертифікат “USDA organic”.

Департамент сільського господарства США визначає регламентовані вимоги та стандарти, яких виробники мають дотримуватись задля можливості використання слова “органічний” або штамп “USDA organic” на продуктах харчування, кормах, або волокнах.

Споживачі, купуючи органічні продукти очікують, що вони зберігатимуть свою органічну цілісність від виробництва до реалізації. Департамент сільського господарства США створює рівні умови для усіх шляхом вжиття примусових заходів проти виробників і підприємств, які порушують закон і ставлять під загрозу довіру споживачів до органічних продуктів.

Щороку агенти з сертифікації органічної продукції, що акредитовані Департаментом сільського господарства США, перевіряють, чи усі виробники органічної продукції дотримувались встановлених вимог щодо її виробництва. Така перевірка включає інспекцію на місці, яка може бути як запланованою, так і позаплановою. Окрім того, щонайменше 5 відсотків усієї сертифікованої органічної продукції щороку перевіряються на вміст заборонених речовин (наприклад, синтетичного пестициду).

Національна Органічна Програма розробляє правила та регулювання для виробництва, обробки та маркування продукції, а також контролює дотримання вимог до виробництва органічної продукції у відповідності до вимог Департаменту сільського господарства США. Цей процес включає в себе вимоги, розроблені Національною радою з органічних стандартів (Федеральний консультативний комітет, до складу якого входять 50 представників від населення і громадськості). Національна Органічна Програма також випускає Довідник, який включає в себе рекомендації, інструкції, законодавчі норми та інші документи, які містять інформацію щодо органічних стандартів.

Акредитовані агенти та громадськість щороку подають сотні заяв про можливі порушення до Національного органічного агентства. Якщо порушення підтверджуються, це призводить до зміни в маркуванні продукту та заборони використання маркування “USDA organic”, а також примусових обмежень та штрафних санкцій.

Залежно від характеру й обсягу порушень покарання може включати фінансові санкції в розмірі до 11 тис. дол США за кожне порушення та / або призупинення дії або анулювання для підприємства органічного сертифікату. У результаті призупинення дії або анулювання сертифікату виробництва органічної продукції вона не може продаватись, маркуватись, або бути будь-яким іншим чином

представлена як органічна. Після того, як припинена операція після заданого періоду очікування може продемонструвати повну відповідність органічним правилам Департаменту сільського господарства США, підприємство може подати запит до Національного органічного агентства щодо відновлення її органічної сертифікації.

Землі, які сертифіковані як такі, що можуть бути використані для виробництва органічної продукції, повинні мати чіткі межі та буферні зони для запобігання ненавмисного застосування забороненої речовини на культури або контакту із забороненою речовиною, що вноситься на суміжні ділянки, на яких не ведеться органічне землеробство. Прикладами суміжного землекористування, які можуть становити небезпеку для органічного виробництва є ведення традиційного сільського господарства (пестициди, ГМО тощо), індустриальні об'єкти, житлова нерухомість, узбіччя (відбійники, дорожня фарба, дорожні знаки і т.д.), залізниці, стовпи електропередач, зони затоплення і т.д.

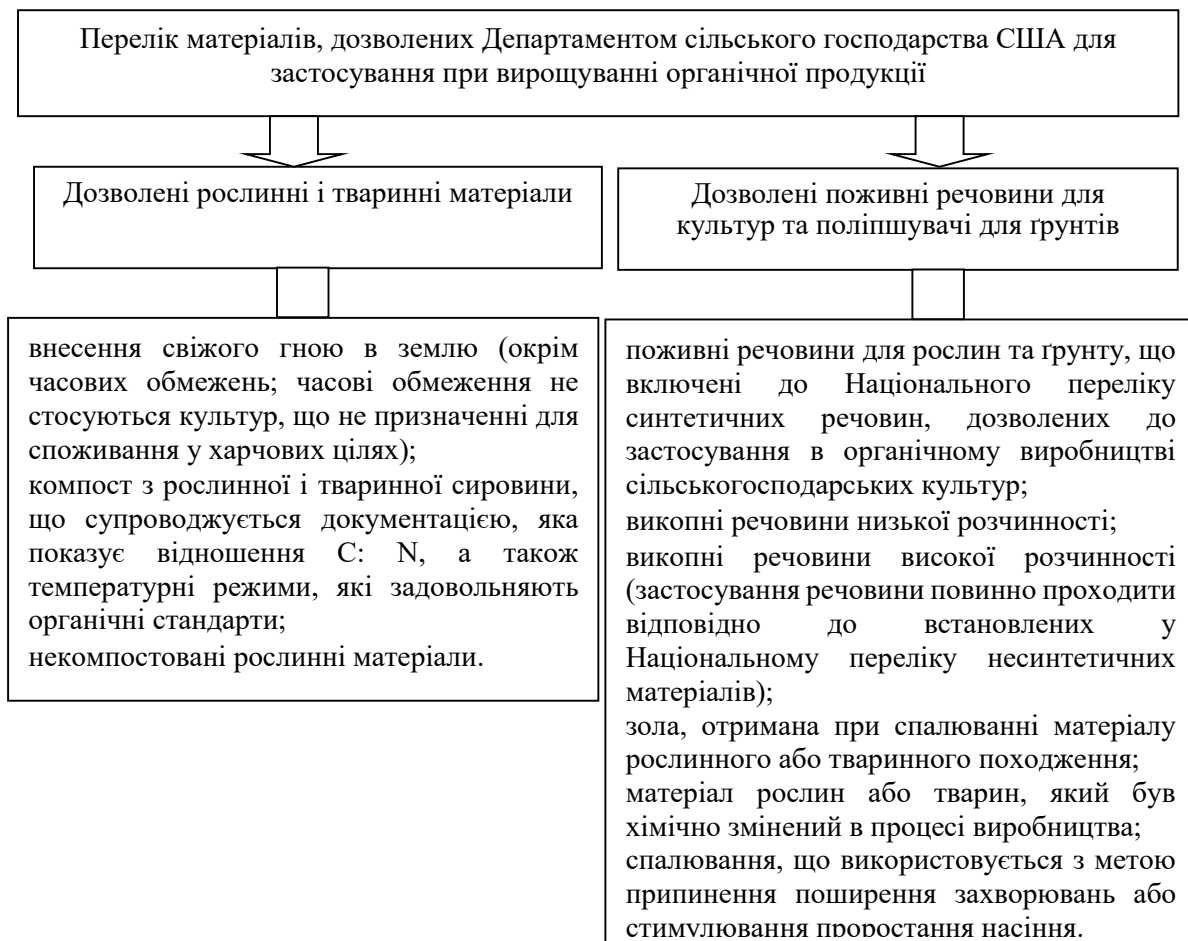

Рис. 2. Матеріали, що дозволені до застосування при виробництві органічної продукції

Джерело: сформовано за даними National Organic Program Handbook [5]

Органічні правила передбачають, що виробник органічної продукції повинен обирати і впроваджувати посівні практики, які підтримують або поліпшують фізичний, хімічний та біологічний стан ґрунту та зводять до мінімуму ерозію ґрунту. Задля забезпечення поживності вирощуваної продукції та підвищення якості і

родючості ґрунту необхідно дотримуватись сівозміни (багаторічні культури як виняток), використовувати покривні культури, застосовувати рослинні і тваринні матеріали для живлення.

Департаментом сільського господарства США визначено перелік матеріалів, які дозволяється вносити при вирощуванні органічної продукції (рис. 2).

Забороненими для застосування є: сирий гній при внесенні менш, ніж за 120 діб до збору врожаю, якщо їстівні частини мають прямий контакт з поверхнею або частинками ґрунту або 90 днів до збору врожаю, якщо їстівні частини не мають прямого контакту з поверхнею землі або її частками; будь-які добрива, поживні речовини для ґрунту або рослинний чи тваринний компост, який містить синтетичні речовини, що не входять до Національного переліку синтетичних речовин, допущених до застосування в органічному виробництві сільськогосподарських культур; осад стічних вод (біотверді частинки); спалювання як засіб видалення рослинних залишків, вирощених на сільськогосподарському підприємстві.

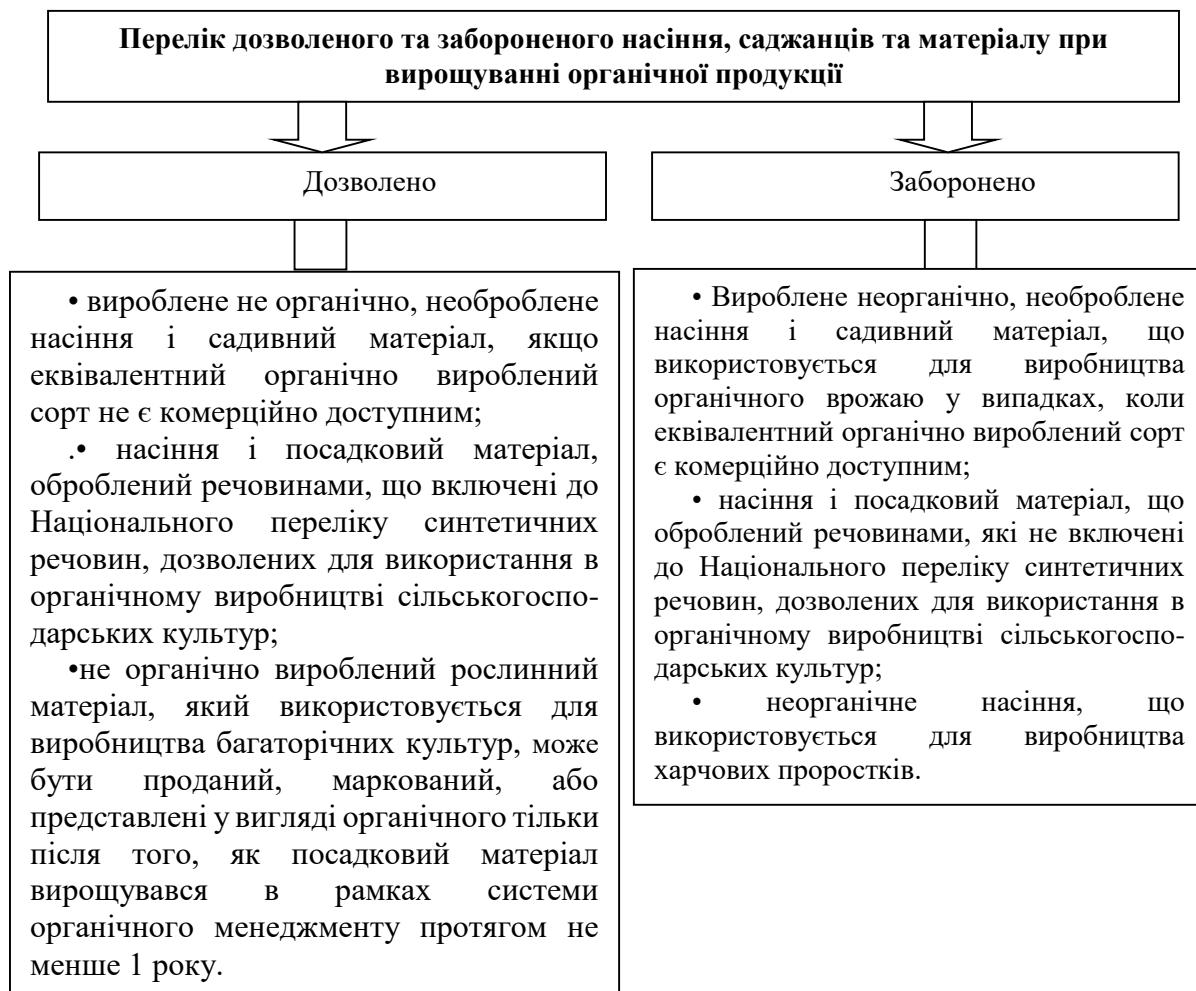

Рис. 3. Перелік дозволеного та забороненого насіння, саджанців та матеріалу при вирощуванні органічної продукції

Джерело: сформовано за даними *National Organic Program Handbook* [5]

Для підтримки родючості ґрунтів та управління урожайністю сільськогосподарських культур виробники органічної продукції зобов'язані підтримувати та підвищувати вміст органічної речовини у ґрунті; забезпечувати боротьбу зі шкідниками при вирощуванні однорічних і багаторічних культур; здійснювати контроль за дефіцитом або надлишком поживних речовин у рослинах; забезпечувати контроль ерозії.

Виробники органічних культур зобов'язані вказувати інформацію про походження та сертифікацію органічного насіння, саджанців та посадкового матеріалу. Якщо органічне насіння не є комерційно доступним, може бути використане неорганічне необроблене насіння. Комерційна доступність означає, що насіння можна знайти у продажу у відповідному різноманітті (різна тенденція зростання, періоди до зрілості, стійкість до комах і хвороб і т.д.), якість (чистота, схожість і т.д.), форма (розмір, клас, обробка гарячою водою і т.д.) або кількісні потреби споживачів. Перелік дозволеного та забороненого до застосування насіння, саджанців та матеріалу наведено на рис. 3.

Виробники мають проводити ефективне управління посівами для запобігання зараження сільськогосподарських культур шкідниками, бур'янами і хворобами. Загальноприйняті заходи по боротьбі з бур'янами, шкідниками та хворобами, дозволені Департаментом сільського господарства США, наведено на рис. 4.

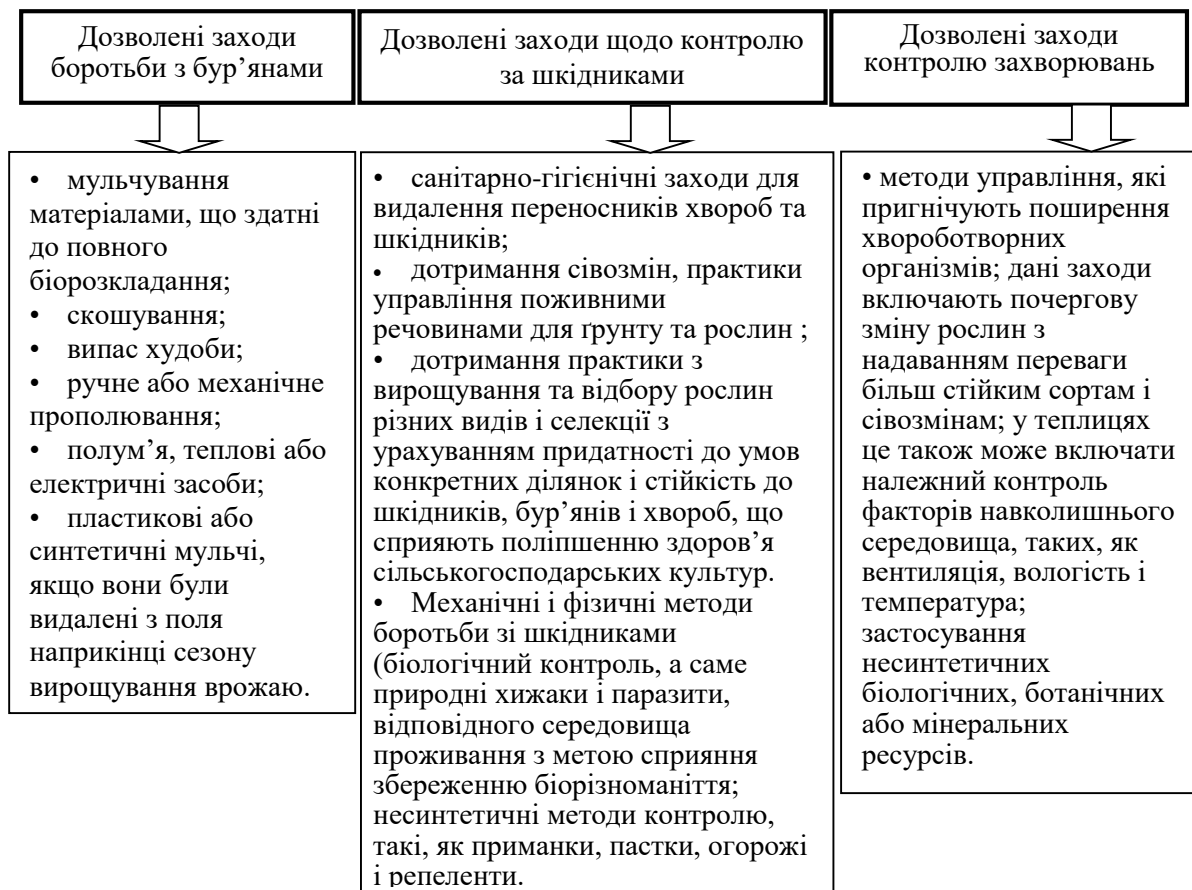

Рис. 4. Дозволені заходи боротьби з бур'янами, контролю за шкідниками та контролю захворювань при виробництві органічної продукції
Джерело: сформовано за даними National Organic Program Handbook [5]

Коли вище зазначені методи боротьби зі шкідниками, бур'янами і хворобами не є достатніми, дозволяється проводити наступні заходи:

- застосовувати біологічні речовини;
- застосовувати речовини, що включені до Національного переліку синтетичних речовин, дозволених для використання в органічному рослинництві.

Заборонені методи контролю:

- синтетичні мульчі або залишки, що залишаються для розкладання в полі після збору врожаю;
- синтетичні гербіциди, пестициди або фунгіциди, за винятком тих, які включені до Національного переліку синтетичних речовин, допущених до застосування в органічному виробництві сільськогосподарських культур;
- газети з кольоровими чорнилами;
- пластикові плівки, що біорозкладаються, але не входять до переліку Національного переліку синтетичних речовин, допущених до застосування в органічному виробництві сільськогосподарських культур;
- несинтетичні речовини, що входять до Національного переліку несинтетичних речовин, заборонених для використання в органічному виробництві сільськогосподарських культур.

Також необхідно дотримуватись правильних санітарних заходів на всіх рівнях обробки, транспортування і зберігання органічної продукції. Дезінфікуючі засоби (хлорні матеріали, перекис водню), що застосовуються при зберіганні контейнерів і вантажно-розвантажувального обладнання, повинні бути узгоджені з Національним переліком синтетичних речовин, допущених до застосування в органічному виробництві сільськогосподарських культур. Вода для зрошення, вода для промивання з підземних і поверхневих вод є потенційним джерелом для широкого спектра забруднюючих речовин. Виробник органічної продукції повинен виконати рекомендації сертифікуючого агента та провести аналіз води, що використовується для зрошення і промивання. Дозволяється, щоб вода, яка використовується безпосередньо після збору врожаю або має контакт з харчовими продуктами, містила хлорні матеріали на рівні, затвердженому Управлінням з харчування та медикаментів або Агентством з охорони навколишнього середовища. Рівень хлору в останній воді для промивання повинен відповідати межі, яка зазначена в Законі “Про безпеку питної води” (4ppm).

Виробникам органічної продукції слід вести та зберігати записи на постійній основі. Вони мають важливе значення, оскільки записи щодо перевірки методів ведення сільського господарства повинні бути представлені для третьої сторони задля органічної сертифікації. Ведення записів може також допомогти виробникам покращити ефективність діяльності. Записи повинні бути такими, щоб їх можна було легко перевірити (доступними, організованими, повними) і мають зберігатися протягом п'яти років. В цілому система ведення обліку створюється таким чином, щоб третя сторона могла безперешкодно відстежувати процес управління від народження/покупки до смерті/продажу продукції. Багато сертифікуючих агентів надають шаблони для ведення записів, а також приймають записи фермерів, що ведуться у інших системах, якщо вони включають в себе всю необхідну інформацію.

Записи, які необхідно вести сертифікованим виробникам органічних сільськогосподарських культур, включають:

- трирічну історію підтвердження органічних норм вирощування продукції;
- записи щодо ведення польових робіт, що містять дані щодо висадки культур, дати та обсяги внесеного гною, компосту, добрив або внесення інших засобів;
- записи щодо робіт у парниках;
- записи щодо обприскування;
- урожайність по кожній з культур;
- облік продажу;
- поточні карти ферми;
- запис про покупку для усіх засобів догляду (добрива, засоби боротьби з шкідниками та хворобами);
- квитанції для усього придбаного насіння (якщо було придбане не оброблене неорганічне насіння, має бути наявна документація про те, що органічні види даного насіння були недоступними);
- дані щодо виробництва, збирання і / або продажу буферних культур, перехідних або неорганічних культур.

Проблемами фермерських господарств, що переходять на виробництво органічної продукції є додаткові витрати на сертифікацію; збільшення виробничих витрат внаслідок придбання органічного насіння, відмова від застосування хімічних та синтетичних добрив; зниження урожайності; неможливість реалізації продукції як органічної під час перехідного періоду (затрати на виробництво продукції зростають, однак ціна реалізації продукції залишається без змін).

Збільшенню кількості органічних ферм у США сприяє стабільний попит на органічну продукцію, який дає можливість встановити високі ціни, здатні забезпечити прибутковість цієї діяльності. Ціни на органічну продукцію в 1,5-1,7 рази вищі, ніж на продукцію, вирощену традиційним способом [12].

Нині в Україні більше 40 підприємств пройшли сертифікацію за стандартами та мають право виробляти продукцію зі штамом “USDA organic”. Найбільша кількість таких підприємств зосереджена у Херсонській, Київській та Дніпропетровській областях (табл. 1). В Україні найбільш поширеними видами сільськогосподарської продукції, що пройшли сертифікацію були соняшник, соняшникова олія та макуха, ячмінь, кукурудза, пшениця, горох, жито, просо, ріпак, люцерна, льон, гірчиця, гарбузи, волоські горіхи, березовий сік, мед та ін.

Таблиця 1

Перелік підприємств, що пройшли сертифікацію для виробництва органічної продукції згідно з вимогами Департаменту сільського господарства США

№	Регіон	Підприємство, сертифікована органічна продукція
1	2	3
1.	Вінницька область	<ul style="list-style-type: none"> • ТОВ “Авіс” (сира соєва олія нерафінована пресована (екстра класу, першого і другого класу), соєва макуха, насіння сої, соєвий шрот); • ТОВ “Agro-nuts” (ядра волоських горіхів).

Продовження табл. 1

1	2	3
2.	Дніпропетровська область	<ul style="list-style-type: none"> • ТОВ Геліантус (ячмінь, кукурудза, сояшник); • ТОВ Агрофірма-Агрос (кукурудза, сояшник, пшениця); • ТОВ Красний Забойщик, Агрофірма (гречка, просо, овес ячмінь суміш, горох, багаторічні, гарбузи, жито); • ПП Житниця (ячмінь, сорго, сояшник, пшениця).
3.	Запорізька область	<ul style="list-style-type: none"> • ПАТ “Мелітопольський олійноекстракційний завод” (сосяшнікова олія); • ФГ “Діана” (ячмінь, кукурудза, пшениця); • ПП “Агрофірма “Славутич” (ячмінь, гречка, горох).
4.	Київська область	<ul style="list-style-type: none"> • ТОВ “УКРФІЛД” (кукурудза, ячмінь, ріпак, фуражна пшениця, борошномельна пшениця, сояшник, горох, сорго, льон); • ТОВ “ЕКОЛІУМ” (ячмінь, гречка, кукурудза, просо, овес, горох, жито, сорго, пшениця, льон, гірчиця, ріпак, соя, сояшник, гарбуз, волоський горіх, люпин); • ТОВ “ВПП-ГРУП” (органічне насіння, крупа та борошно грубого помелу з ячменю, гречки, кукурудзи, проса, вівса, гороху, жита, сорго та пшениці; органічне насіння, масло і макуха з льону, гірчиці, ріпаку, сої та сосяшнику; гарбузове насіння і ядра горіха).
5.	Львівська область	<ul style="list-style-type: none"> • ТОВ “АКВА МАРИС” (яблучний сік концентрат очищений, концентрований яблучний сік, яблука).
6.	Миколаївська область	<ul style="list-style-type: none"> • ТОВ “ЗЛАТО ПОЛЕ” (сосяшнікова макуха, олія).
7.	Одеська область	<ul style="list-style-type: none"> • ПП АГРО-ДІС (ячмінь, кукурудза, горох, пшениця, сояшник); • ТОВ “Агрофірма Мар’янівська” (люцерна, ячмінь, кукурудза, сосяшники, пшениця).
8.	Полтавська область	<ul style="list-style-type: none"> • ТОВ “БЕЛАГРО” (насіння сосяшнику, сосяшнікова олія, сосяшниковий, макуха соя, соєве масло, рапсове масло, рапс, горох, гірчиця, льон).
9.	Харківська область	<ul style="list-style-type: none"> • ПСП “Родина” (люцерна, кукурудза на силос, кукурудза на зерно, суданська трава, ячмінь, льон, сосяшник, пшениця).
10.	Херсонська область	<ul style="list-style-type: none"> • ВАТ “Верхньосірогозький маслопресовочний завод” (сосяшнікова макуха, олія); • ТОВ “Дніпро” (ріпак, суданська трава); • ТОВ “АРТ СІД” (люцерна, ячмінь, ріпак, насіння сосяшнику, пшениця); • ПП “Регіональна зернова торговельна компанія” (зернові культури, насіння олійних культур насіння, сосяшнікова макуха, олія); • СТОВ “Берегиня” Люцерна, ячмінь, ріпак, сосяшник, пшениця; • ПП “ТРИЕЛ-АГРО” (люцерна, ріпак, соя, сосяшник); • ТОВ “Дніпрянське ХПП” (зернові, крупи, ячмінь, пшениця (фуражна, борошномельна пшениця); кукурудза, ляне насіння, горох, ріпак, сосяшник); • ТОВ “САДЕКО ОРГАНІК” (люцерна, ячмінь, кукурудза, овес, горох, ріпак, жито, насіння сосяшнику, пшениця); • Сільськогосподарський виробничий кооператив “Борозенське” (бобові, люцерна, гарбузи, ріпак, ячмінь).

Продовження табл. 1

1	2	3
11.	Хмельницька область	<ul style="list-style-type: none"> • ТОВ “Яблуневий дар” (яблучний ароматизатор, яблучний концентрат соку, яблука, чорниця, концентрований сік чорниці очищений, яблучний сік пастеризований темний); • ТОВ “Бартнік” (мед акацієвий, гречаний мед, липовий мед, мед з диких квітів).
12.	Чернівецька область	<ul style="list-style-type: none"> • ТОВ Лілак (березовий сік, березова вода, вода з додаванням березової та шипшинової інфузії).

Джерело: Узагальнено за даними *Organic Integrity Database* [6]

Загалом Україна продовжує ефективний шлях перетворення на успішного виробника органічної продукції, що відповідає світовим вимогам. Спостерігається чітка позитивна тенденція до зростання цієї галузі сільськогосподарського виробництва як за європейськими стандартами, так і згідно з вимогами Департаменту сільськогосподарства США. У 2013 році був прийнятий Закон України “Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини” [9], однак нормативно-правова база регулювання виробництва та обігу органічної продукції, а також порядок акредитації сертифікуючи агентів потребують удосконалення.

Висновки. Нині незначна частина від світового обсягу земель задіяна в органічному сільськогосподарському виробництві, однак численні переваги сталості органічного виробництва можуть відігравати значно більшу роль у забезпеченні продовольством населення світу. Правила Департаменту сільськогосподарства США щодо виробництва органічної продукції, а також наявність маркування “USDA organic”, є ознакою якості продукції і визнаються у більшості країн світу. Україна володіє унікальним природним потенціалом для налагодження виробництва якісної та конкурентоспроможної на міжнародних ринках органічної продукції. Однак суттєвими перешкодами на шляху до переходу на органічне сільськогосподарське виробництво в Україні є відсутність фінансової зацікавленості у виробництві органічної продукції, відсутність попиту на органічну продукцію на внутрішньому ринку, недосконалість політики держави у напрямку органічного виробництва, відсутність інформації, знань та кваліфікованих кадрів у даній галузі, недостатній розвиток інфраструктури та інші економічні виклики та культурні уподобання. Різноманітні інструменти та напрями державної політики, серед яких фінансові, нормативно-правові та соціально-психологічні, необхідні для подолання бар’єрів, що стримують розвиток ринку органічної продукції в Україні.

Список використаних джерел

1. Badgley C. et al. Organic agriculture and the global food supply //Renewable agriculture and food systems. – 2007. – Т. 22. – №. 2. – С. 86-108.
2. Borlaug, N.E. 2000. Ending world hunger: the promise of biotechnology and the threat of antiscience zealotry. *Plant Physiology* 124:487–490.
3. Certified Organic Survey 2015 Summary. United States Department of Agriculture. National Agriculture Statistics service. – Електронний ресурс. Точка доступу – <http://usda.mannlib.cornell.edu>.
4. Huang, J., Pray, C., and Rozelle, S. 2002. Enhancing the crops to feed the poor. *Nature* 418:678–684.
5. National Organic Program Handbook: Guidance and Instructions for Accredited Certifying Agents and Certified Operations – Електронний ресурс. Точка доступу – <https://www.ams.usda.gov>.

6. Organic Integrity Database. Agricultural Marketing Service. United States Department of Agriculture. – Електронний ресурс. Точка доступу – <https://organic.ams.usda.gov>.
7. Paul Kristiansen, Acram Taji and John Reganold. Organic Agriculture. A Global Perspective. CSIRO 2006. 443 pages.
8. Pietola K. S., Lansink A. O. Farmer response to policies promoting organic farming technologies in Finland //European Review of Agricultural Economics. – 2001. – Т. 28. – №. 1. – С. 1-15.
9. Закон України “Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини” – Електронний ресурс. Точка доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua> (автор Калетнік Г.М.).
10. Закон України “Про кооперацію” – Електронний ресурс. Точка доступу – <http://zakon3.rada.gov.ua> (автор Калетнік Г.М.).
11. Проект Закону України “Про продовольчу безпеку”. – Електронний ресурс. Точка доступу – <http://w1.c1.rada.gov.ua> (автор Калетнік Г.М.).
12. Прутська О. О. Органічне сільське господарство в США: реалії та перспективи для України / О. О. Прутська, О. В. Ходаківська // Економіка АПК. – 2011. – № 12. – С. 142-151.
13. Прутська О. О. Сільське господарство в США: висновки для України: Монографія / О.О. Прутська. – Вінниця: ТОВ “Фірма “Планер”. – 2012. – 160 с.

Список використаних джерел у транслітерації / References

1. Badgley C. et al. Organic agriculture and the global food supply //Renewable agriculture and food systems. – 2007. – Т. 22. – №. 2. – S. 86-108.
2. Borlaug, N.E. 2000. Ending world hunger: the promise of biotechnology and the threat of antiscience zealotry. Plant Physiology 124:487–490.
3. Certified Organic Survey 2015 Summary. United States Department of Agriculture. National Agriculture Statistics service. – Elektronnyy resurs. Tochka dostupu – <http://usda.mannlib.cornell.edu>.
4. Huang, J., Pray, C., and Rozelle, S. 2002. Enhancing the crops to feed the poor. Nature 418:678–684.
5. National Organic Program Handbook: Guidance and Instructions for Accredited Certifying Agents and Certified Operations – Elektronnyy resurs. Tochka dostupu – <https://www.ams.usda.gov>.
6. Organic Integrity Database. Agricultural Marketing Service. United States Department of Agriculture. – Elektronnyy resurs.
7. Paul Kristiansen, Acram Taji and John Reganold. Organic Agriculture. A Global Perspective. CSIRO 2006. 443 pages.
8. Pietola K. S., Lansink A. O. Farmer response to policies promoting organic farming technologies in Finland //European Review of Agricultural Economics. – 2001. – Т. 28. – №. 1. – S. 1-15.
9. Zakon Ukrainy “Pro vyrobnytstvo ta obih orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii ta syrovyny” – Elektronnyi resurs. Tochka dostupu –<http://zakon2.rada.gov.ua> (avtor Kaletnik H.M.).
10. Zakon Ukrainy “Pro kooperatsiiu” – Elektronnyi resurs. Tochka dostupu – <http://zakon3.rada.gov.ua> (avtor Kaletnik H.M.).
11. Proekt Zakonu Ukrainy “Pro prodovolchu bezpeku”. – Elektronnyi resurs. Tochka dostupu – <http://w1.c1.rada.gov.ua/> (avtor Kaletnik H.M.).
12. Pruts'ka O. O. Orhanichne silske hospodarstvo v SShA: realiyyi ta perspektyvy dlya Ukrayiny / O. O. Pruts'ka, O. V. Khodakivs'ka // Ekonomika APK. – 2011. – № 12. – С. 142-151.

13. Pruts'ka O. O. Sil's'ke hospodarstvo v SShA: vsvnovky dlva Ukrayiny: Monohrafiya / O.O. Pruts'ka. – Vinnytsya: TOV “Firma “Planer”. – 2012. – 160 s.

**ANNOTATION
PRODUCTION AND CERTIFICATION OF ORGANIC PRODUCTS:
EXPERIENCE OF THE USA**

KALETNIK Hrigoriy,
*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Academician of NAAS of Ukraine,
President of the Ukrainian Scientific and Educational Consortium,*

PRYSHLIAK Natalia,
*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer of the Administrative Management and
Alternative Energy Sources Department,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The current state of organic production in the US is analyzed, historical aspects of the transition to organic production are studied. Advantages of production and consumption of organic products for the environment and public health are justified. Specific features of organic certification in accordance with the requirements of the US Department of Agriculture are characterized. Overview of materials that are approved for use in the production of organic products, including permitted and prohibited seeds, seedlings, fertilizers when growing organic products is provided; allowed weeds, pests and disease control measures in the production are characterized. Ukrainian enterprises that have been certified for organic production in accordance with the requirements of USDA and the products that they produce are analyzed. Obstacles for the transition to organic agricultural production in Ukraine and adaptation of them to the USA norms are justified.

Keywords: organic production, certification, accredited agents, transition, “USDA organic”.

Fig. 4. Tabl. 1. Lit. 10.

**АННОТАЦИЯ
ПРОИЗВОДСТВО И СЕРТИФИКАЦИЯ ОРГАНИЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ:
ОПЫТ США**

КАЛЕТНИК Григорий Николаевич,
*доктор экономических наук, профессор,
академик НААН Украины,
президент НУВК “Всеукраинский
научно- образовательный консорциум”,*

ПРИШЛЯК Наталья Викторовна,
*кандидат экономических наук,
старший преподаватель кафедры
административного менеджмента и
альтернативных источников энергии,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)*

В статье проанализировано современное состояние производства органической продукции в США, исследованы исторические аспекты перехода на органическое производство. Определены преимущества производства и потребления органической продукции для окружающей среды и здоровья населения. Охарактеризованы особенности органической сертификации согласно требованиям

Департамента сельского хозяйства США. Произведен обзор материалов, разрешенных к применению при производстве органической продукции, в частности, разрешенных и запрещенных семян, саженцев, удобрений при выращивании органической продукции: охарактеризованы разрешенные меры борьбы с сорняками, контроля за вредителями и заболеваниями при производстве органической продукции. Проанализирован перечень предприятий в Украине, прошедших сертификацию для производства органической продукции согласно требованиям Департамента сельского хозяйства США и виды продукции, которые они производят. Определены препятствия на пути к переходу на органическое сельскохозяйственное производство и адаптации к требованиям США в Украине.

Ключевые слова: органическое производство, сертификация, аккредитованные агенты, переходный период, “USDA organic”.

Рис. 4. Табл. 1. Лит. 10.

Інформація про авторів

КАЛЕТНИК Григорій Миколайович – доктор економічних наук, професор, академік НААН України, президент ННБК "Всеукраїнський науково-навчальний консорціум", м. Вінниця (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: rector@vsau.org).

ПРИШЛЯК Наталя Вікторівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: natalka.vinn@gmail.com).

KALETNIK Hrigoriy – Doctor of Economic Sciences, Professor, Academician of NAAS of Ukraine, President of the Ukrainian Research and Educational Consortium, Vinnytsia (21008, 3, Soniachna Str., Vinnytsia, e-mail: rector@vsau.org).

PRYSHLIAK Natalia – Candidate of Economic Sciences, Senior Lecturer of the Administrative Management and Alternative Energy Sources Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, 3, Sonyachna Str., Vinnytsia, e-mail: natalka.vinn@gmail.com).

КАЛЕТНИК Григорий Николаевич – доктор экономических наук, профессор, академик НААН Украины, президент НУПК "Всеукраинский научно-образовательный консорциум", г. Винница (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: rector@vsau.org).

ПРИШЛЯК Наталья Викторовна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры административного менеджмента и альтернативных источников энергии, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: natalka.vinn@gmail.com).

